

6.11.2019

Eduskunnan Talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

Asia: HE 63/2019 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Suomen itsenäisyyden juhlarahastosta annetun lain muuttamisesta, <https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+63/2019>

Business Finlandin lausunto

Yhteenveto Business Finlandin lausunnosta

Hyvinvointimme perustana oleva talouskasvu perustuu tutkitusti lähes täysin osaamista ja innovaatioita luoviin aineettomiin investointeihin. Myös julkisella sektorilla paine palvelutuotannon tehokkuuden ja laadun kehittämiseen on niin suuri, että haasteesta ei selvitä nykyisten palvelutuotannon prosessien pienimuotoisella parantelulla. Tarvitsemme radikaaleja, hallinnonalojen ja organisaatioiden rajat ylittäviä palvelu- ja prosessi-innovaatioita, joihin merkittävä rakenteellinen uudistus voi perustua. Hyvinvointimme turvaamiseksi Suomen tulisi asettaa pitkän aikavälin tavoitteeksi asema yhtenä osaamis- ja innovaatioinvestointien johtavista maista maailmassa – sekä määrällisesti että laadullisesti.

Tutkimukseen, osaamiseen ja innovaatiotoimintaan tehtyjen panostusten vaikuttavuus ratkaistaan lopulta avoimessa kilpailussa globaaleilla markkinoilla – tai julkisten palvelujen hyvinvointivaikutusten muutoksina kotimaassa. Idean matka hyödyllisiksi innovaatioiksi on haastavan pitkä. Suomi ei saa olla tällä polulla miltään osin kilpailijamaita heikompi. Kestävän talouskasvun turvaamiseksi korkealaatuisen osaamisperustan sekä tutkimus- ja innovaatiotoiminnan tulee Suomessa yhdistyä saumattomasti maailmanluokan liiketoiminta-osaamiseen, kansainvälistymispalveluihin sekä kasvun ja viennin rahoitukseen. Julkisessa palvelutuotannossa tarvittava rakenteellinen muutos puolestaan edellyttää riskejä sietävää ja uudistushakuista johtamista ja toimintakulttuuria, innovatiivisen uudistumisen osaamista sekä kehittämiseen ja kokeiluihin sisältyviä riskejä jakavaa rahoitusta.

Taloutta uudistavat innovaatiot syntyvät yritysten, yhteistyökumppanien, tutkijoiden, asiakkaiden ja julkisten toimijoiden monimuotoisen vuorovaikutuksen ja yhteistyön seurauksena. Business Finland ja Sitra ovat pitkään tehneet elinkeinojen ja yhteiskunnan uudistumiseen liittyvää tiivistä yhteistyötä useilla eri sektoreilla. Siinä missä Business Finlandin agendalla ovat vahvasti elinkeinoelämän uudistumisen teemat, Sitralla on mahdollisuus ja mandaatti tarkastella laajemmin ja pitkäjänteisesti suomalaista yhteiskunnallisen uudistumisen agenda. Business Finlandin näkemyksen mukaan esitetty lakimuutos tarjoaa mahdollisuuden lisätä entisestään Sitran vaikuttavuutta yhteiskuntamme uudistajana, muun muassa korostamalla tulevaisuusorientoinutta osaamista ja näkemystä Sitran kaltaisen toimijan päälinjojen ohjaamisessa.

6.11.2019

Hyvinvointimme ylläpitäminen edellyttää elinkeinojen jatkuvaa uudistumista

Kansantuotteemme muodostuu suomalaisen työn tuottamasta arvonlisäyksestä. Kestävän talouskasvun avaintekijöitä ovat työn määrän lisääminen ja työtuntia kohti syntyvän arvonlisäyksen kasvattaminen. Suomalaisen työn määrää voidaan lisätä ennen kaikkea työuria pidentämällä ja työperäisellä maahanmuutolla, mutta väestömme ikääntyessä niillä ei lopulta ratkaista kansantaloutemme kasvun haastetta. Tärkeimmäksi talouskasvumme ja hyvinvointimme tekijäksi nousee työmme tulosten haluttavuus ja hinta kansainvälisillä markkinoilla.

Hyvinvointiyhteiskunnan turvaaminen ja kansantalouden vahvistaminen onnistuu ainoastaan, kun kykenemme jatkuvasti uudistumaan ja tuottamaan asiakkaiden muuttuvia tarpeita vastaavia tuotteita, palveluita ja kasvualoja. Uudistumisen ja kasvun avaintekijöitä ovat kokonaan uudet yritykset, liiketoiminnot ja yritteliäät ihmiset, jotka jatkuvasti haastavat vanhat tapamme ajatella ja tuottaa tavaroita ja palveluja.

Professori Matti Pohjolan tekemän kasvututkimuksen mukaan Suomessa vuoden 1860 jälkeen tapahtuneesta talouskasvusta 2/3 on syntynyt ideoista (teknologia ja innovaatiot) ja 1/3 koulutuksesta. Kiinteän pääoman merkitys kasvua ajavana tekijänä on ollut vähäinen: kiinteät investoinnit hakeutuvat sinne, missä syntyy uusia ideoita eikä päinvastoin. Panostus tutkimus- ja innovaatiotoimintaan on siis tuottava ja välttämätön investointi – ei pelkkä kuluerä.

Julkisen talouden näkymät haastavat myös julkisen sektorin innovoimaan

Julkisella sektorillamme on pohjimmiltaan hyvin samanlaisia haasteita kuin elinkeinoelämälläkin: yhtä työtuntia kohti pitäisi jatkossa pystyä tuottamaan entistä enemmän arvoa asiakkaille. Tarvittava muutos on niin suuri, että haasteesta ei selvitä nykyisiä palvelutuotannon prosesseja tehokkaammaksi viilaamalla. Tarvitsemme radikaaleja, hallinnonalojen ja organisaatioiden rajat ylittäviä palvelu- ja prosessi-innovaatioita, joihin julkisen sektorin merkittävä rakenteellinen uudistus voi perustua.

Toistaiseksi julkiselta puolelta puuttuvat lähes tyystin innovaatiotoiminnan riskejä jakavat rahoituskannusteet. Ei ole myöskään helppo tunnistaa asiantuntijaorganisaatioita, joiden tehtävänä olisi kerryttää osaamista julkisen palvelutuotannon innovatiivisesta uudistamisesta ja toimia tarvittavien tutkimus- ja innovaatioverkostojen synnyttäjänä. Business Finland toimii pieneltä osin näidenkin haasteiden parissa, mutta nykyisen perustehtävänsä, osaamistensa ja resurssiensa puitteissa Business Finland ei voi ottaa vahvaa roolia tarvittavan uudistumisen veturina. Tässä tilanteessa Sitralla on aivan keskeinen rooli pitkäjänteisten ja hallinnonalojen rajat ylittävien kokeilujen ja uudistusten alkuunpanijana ja mahdollistajana sekä poliittisen päätöksenteon tarvitseman tietopohjan tuottajana.

Sitralla on selkeä oma rooli Suomen tutkimus- ja innovaatiokentässä

Yhteiskuntaa ja taloutta uudistavat innovaatiot syntyvät yritysten, tutkijoiden, loppuasiakkaiden ja julkisten toimijoiden monimuotoisen vuorovaikutuksen ja yhteistyön seurauksena. Uusia muotoja saavien uudistumisprosessien mahdollistaminen ja onnistunut vauhdittaminen edellyttää tutkimus- ja innovaatiojärjestelmän suunnitelmallista ja kokonaisvaltaista kehittämistä. Kokonaisuudessa ei saa olla aukkoja tai heikkoja lenkkejä.

Suomen tutkimus- ja innovaatioympäristön instituutiot muodostavat varsin selkeän ja kattavan kokonaisuuden, jossa eri toimijoilla omat toisiaan täydentävät roolinsa. Järjestelmämme haasteet liittyvät enemmän kokonaisuuden ohjaukseen ja resursointiin kuin eri toimijoiden roolitukseen. Myös Sitran rooli suomalaisen yhteiskunnan uudistamisessa on varsin selkeä. Sitran rooli yhteiskuntamme ajankohtaisten muutostarpeiden tunnistajana ja yhteistyöverkostojen kokoajana on ollut merkittävä. Sitralla on viime vuosina ollut keskeinen asema erityisesti hiilineutraalin kiertotalouden, yhteiskunnan uudistumiskyvyn sekä työelämän ja kestävän talouden pitkäjänteisessä kehittämisessä.

6.11.2019

Business Finland ja Sitra ovat tehneet tiivistä ja tuloksellista yhteistyötä useilla eri sektoreilla. Siinä missä Business Finlandin agendalla ovat vahvasti elinkeinoelämän uudistumisen teemat, Sitralla on mahdollisuus ja mandaatti tarkastella laajemmin ja pitkäjänteisesti suomalaista yhteiskunnallisen uudistumisen agendaa.

Lakimuutos tarjoaa mahdollisuuden lisätä Sitran vaikuttavuutta yhteiskuntamme uudistajana

Suomen tulevan menestyksen ja hyvinvoinnin kannalta on välttämätöntä, että pystymme ylläpitämään ja edelleen kehittämään elinkeinojemme ja yhteiskuntamme uudistumiskykyä. On siis ehdottoman kannatettavaa, että tutkimus- ja innovaatiojärjestelmämme avaintoimijoiden, kuten Sitran, hallinto- ja ohjausmalleja kehitetään uudistumiskykyä parantavaan suuntaan. Lisäksi on kannatettavaa, että julkisen sektorin toiminnan hallinto- ja ohjausmalleja kehitetään jatkuvasti hyvän hallintotavan parhaiden käytänteiden mukaiseen suuntaan. Business Finlandin näkemyksen mukaan käsittelyssä oleva lakiesitys mahdollistaa tämän tavoitteen mukaisen kehityksen.

Voimassa olevan lain mukaisesti eduskunnan pankkivaltuutettuja valittaessa korostuu Suomen Pankin ohjauksessa tarvittava talous- ja rahapoliittinen osaaminen. Lakiesitykseen sisältyvä pankkivaltuutettujen valinnasta erillinen Sitran hallintoneuvoston jäsenen valinta korostaisi esimerkiksi tulevaisuusorientoitunutta, elinkeino- ja talouselämään, yhteiskunnallisiin ilmiöihin, oppimiseen ja rahaston toimintasuunnitteluun liittyvää osaamista. Tämä on Business Finlandin näkökannalta kannatettava uudistus, ja vahvistaisi edellytyksiä laajemmalle ja vaikuttavammalle yhteistyölle.

Sitran hallituksen kokoonpanoa koskevaa sääntelyä esitetään muutettavaksi siten, että se mahdollistaisi paremmin rahaston toimintaan kiinnitetyn asiantuntemuspohjan osana johtamista. Myös tämä muutos on Business Finlandin lähtökohdista tarkastellen kannatettava, mahdollistaa Sitran vaikuttavuuden kasvattamisen ja tukee yhteistyön kehittämistä muiden tutkimus- ja innovaatioympäristön avaintoimijoiden kanssa.

Sitran hallinto- ja johtamisjärjestelmään esitetyt täsmennykset eivät Business Finlandin arvion mukaan käytännössä vaikuta Business Finlandin ja Sitran väliseen suhteeseen tai yhteistyöhön. Hallintoneuvoston, hallituksen ja yliasiamiehen välisiä suhteita koskevat muutosesitykset vaikuttavat kuitenkin perustelluilta hyvän hallintotavan turvaamisen näkökulmasta.